

Troufám si říct, že jsem plně integrovaná Romka. Narodila jsem se v Hořicích, je to krásný kraj v Podkrkonoší, nejkrásnější město na světě, město kamenné krásy, a myslím, že i to mě trochu formovalo. Máme tam sochařskou školu a trošku to ve mně probudilo zájem o Prahu, protože tam většinou studovali kluci z Prahy.

Na dětství nevzpomínám ráda, protože nás bylo doma šest, moc jsem si nehrála. Jsem nejstarší dcera, takže jsem vychovávala mladší sourozence. V deseti letech jsem vařila, pekla, smažila, prala, žehlila, byla jsem jako dospělá žena. Jelikož jsem měla všechny tyto domácí povinnosti, tak jsem strašně ráda chodila do školy, škola pro mě byla odreagování a odpočinek. Na základní škole jsem byla za hvězdu a až do osmé třídy, kdy jsem vycházela, jsem měla samé jedničky.

První tři roky jsem ale vůbec do školy chodit nechtěla. Bolela mě hlava, břicho, protože se mi děti posmívaly. Musela jsem ukázat, že umím líp, než ostatní. Tehdy tam bylo víc romských dětí, ale ty postupně přešly na zvláštní školu, protože nestačily v učení. Já jsem tam pak zůstala sama, ale našla jsem si kamarády a pak už bylo všechno v pohodě.

Můj tatínek neumí číst a psát, moje maminka má dvě třídy základní školy. Pro mého tatínka byl vrchol vzdělání, když šel někdo na učňák a byla z něho švadlena nebo kuchař. Mě chtěli dát na švadlenu. Můj výchovný poradce, protože věděl, že se dobře učím, tak mi doporučil střední ekonomickou školu. Řekl mi, že to zvládnu levou zadní, a já jsem si teda podala přihlášku na střední ekonomickou školu do Jičína, bez souhlasu rodičů, podepsala jsem si ji sama. Dopis o přijetí otevřela moje maminka a ptala se, „Co to je? To je nějaká kominická škola?“ Chodila jsem tam čtyři roky, odmaturovala a chtěla jsem jít studovat politickou ekonomii, ale jak už to bývá, zbláznila jsem se do krásného manžela a ten mi dal podmínku, že když půjdu studovat do Prahy, tak se se mnou rozejde a já jsem o něj nechtěla přijít, takže jsem se vdala, měla jsem děti a tak šel ten můj život.

Studovala jsem za hlubokého socialismu a dneska jsem tomu možná ráda, protože jsem nepociťovala takovou obavu, jestli dostuduju. Dneska je to hodně o penězích a tenkrát to bylo o tom, jestli na to mám hlavu. Rodiče nepotřebovali peníze na to, aby mě tam udrželi.

Tehdy jsem byla rarita. Jediná Romka v kraji, která studovala střední školu, chodily tam děti inženýrů a doktorů, já jsem mezi ně moc nezapadla. První dva roky to bylo hodně náročný, nicméně když viděly, že se jim vyrovnávám v učení, opisovaly ode mě, udělala jsem si dobrý jméno, pak už to bylo bez problémů.

Rodiče se s tím strašně těžko smířovali. V pět hodin jsem vstávala, dva kilometry jsem to měla na autobus do Jičína... Domů jsem přijížděla kolem čtvrté, páté hodiny a to vadilo mojí mamince, protože jsem jim málo pomáhala. Nakonec to byl tatínek, kdo mě podporoval a chtěl, abych školu dodělala. To nebylo tak, že jsem přišla ze školy, hodila jsem tašku, pustila počítač, hodila nohy nahoru a dejte mi všichni pokoj, to jsem teprve začala makat.

Nejstarší bratr není vyučený, ale všichni mladší sourozenci mají minimálně učňák s maturitou. Kontrolovala jsem, aby měli všechno v pořádku.

Vždycky jsem měla štěstí na lidi kolem sebe. Vždycky se našel člověk, který mě podpořil a pomáhal mi a to bylo strašně důležité, protože jinak jsem byla na všechno sama. Na základní škole to byl výchovný poradce a na střední škole to byla moje třídní učitelka a profesor na angličtinu a politickou ekonomii.

Nejstarší bratr pracoval jako dělník, než se mu stal úraz, teď je mu padesát šest let. Bratr Jarko se vyučil soustružníkem, má maturitu, stal se z něj docela úspěšný starožitník, sestra Iveta se vyučila obráběčem kovů, pak šla na střední školu, asi ve čtyřiceti, dálkově studovala sociálně-právní, odmaturovala a letos v říjnu začne studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy romistiku. Má už přitom tři vnoučata. To je dobřej příklad toho, jak to člověk může dotáhnout daleko. Bratr Roman se vyučil kameníkem, nejmladší bratr Jára je vyučený zedník a má velkou stavební firmu.

Maturovala jsem v roce 1987 a pak jsem nemohla najít práci. I když jsem měla doporučenku, nevzali mě do banky, nechtěli mě ani jako pomocnou sílu. Nakonec jsem přes známosti nastoupila do laboratoře cukrovaru, po půl roce, protože mi to šlo, mě doporučili do bydžovské mlékárny, kde jim chyběl šéf instantu. Měla jsem na starosti dvacet čtyři ženských a sedm chlapů, bylo mi dvacet let. Byla jsem vyjevená, nicméně jsem tu práci zvládla, byla jsem tam dva roky. Pak se narodily děti, byla jsem doma, manželovi třikrát denně teplé jídlo. Provdala jsem se za gádža, moje děti jsou bílé, blondaté. Neříkám, že se nesetkávám s tím, že by mi někdo dával něco najevo, ale já se otočím a nic si z toho nedělám. Už ne.

Po revoluci jsme začali s manželem podnikat, měli jsme velkoobchod se svářecí technikou, pak mě to ale omrzelo, chtěla jsem vyzkoušet něco jiného, tak jsem si řekla, že půjdu do práce a zkusím sociálně, protože jsem k tomu vždycky měla hrozně blízko. Vždycky jsem dělala tu poradnu, když se dělo něco v rodině, volali mně a chtěli rady ode mě, takže jsem se na to vrhla. Udělala jsem si kurz pracovníka v sociálních službách a přihlásila jsem se do výběrového řízení na Úřad městské části Praha 4. Přijali mě a v roce 2007 jsem tam začala pracovat a od té doby pracuju takhle po úřadech. Teď pracuju jako sociální pracovnice pro etnické menšiny na MÚ Prahy 14, takže nejvíc s Romy a cizinci.

My jako děti jsme nevěděly, kam patříme. Když jsme šly k rodině matky, tak s náma nemluvila rodina táty a naopak, tak jsme pak už radši nikam nechodily. Když se rodiče rozhodli být spolu, mamince bylo šestnáct, tátovi sedmnáct, v té době nebylo normální, že olašský Rom zůstane žít se slovenskou Romkou. To byly strašné boje, nejvíc se bránili Olaši, ona jim pošpinila rod. Maminka mojí mámy byla nešťastná, protože Olaši byli divocí, strašně se rvali, chránili svůj rod, bála se, s jakou rodinou se dají dohromady. V šestnácti se mi otevřely oči, že jsou to úplně jiné kultury. Olaští Romové jsou ortodoxní, víc drží tradice, rozdíl je v jazyce. Když na mě táta promluvil romsky a já mu odpověděla česky, tak mi jednu vrazil. Maminka se musela olašsky naučit. Já umím olašsky i slovenskou romštinu.

Přijatelná je pro mě kultura slovenských Romů. Olaši mají přísnou kulturu vůči ženám, ženy to u nich nemají jednoduché, musí být poslušné.

Babička byla ročník 1905, zažila toho hodně. Měla šestnáct dětí. Tenkrát byly ale těžko dostupné léky, doktoři, tak jí deset dětí umřelo. Babička když vzpomínala na své mládí, spíš plakala, protože její život nebyl nijak lehký. Romové byli pronásledovaní, vzpomínala na to, jak se schovávali v lesích a dělali si bunkry, aby byli schovaní před nacisty za druhé světové války, ale i před Slovákama, kteří je nechtěli

pouštět do vesnic, měli zákaz vstupu do měst. Babička se s rodinou přestěhovala do Čech kolem roku 1959, mojí mamince bylo tehdy asi dvanáct, maminka je ročník 1947. Tatínek s rodinou taky někdy v té době. Z tátovy strany byli skoro všichni v koncentračním táboře Osvětim a Dachau. Jeho strejdové, tety, babička, děda. Vrátila se jen jeho prababička a děda. Děda z toho měl traumata.

Vyprávění je přepisem povídání Dany E. Hruškové v rámci interkulturních dílen projektu Dějiny Romů ve výuce Romano džaniben.